Хэл ярианы төрөл бүрийн бэрхшээлтэй хүүхдийн танин мэдэхүйн хөгжил

Валявко Светлана Михайловна,
Сэтгэл судлалын ухааны доктор Ph.D, дэд.проф.

Хэл ярианы бэрхшээлтэй хүүхдийн оюун ухааны хөгжлийн өвөрмөц онцлог

Ээрүү хүүхдийн оюун ухааны хөгжлийн онцлог
Хэл ярианы ерөнхий дутуу хөгжилтэй хүүхдийн оюун ухааны хөгжлийн онцлог
Авиа авиалбарын дуудлагын дутуу хөгжилтэй хүүхдийн оюун ухааны хөгжлийн онцлог

Эрүүл хүүхдийн анхаарлын онцлог

ХЯБэрхшээлгүй хүүхэдтэй харьцуулахад анхаарлын тогтвортворжилт хангалттай бус, (В.А.Калягин, арга зүй Шульте-Платонова)

ХЯБэрхшээлгүй хүүхэдтэй харьцуулахад анхаарлаа хандуулах, сонголт хийх тал дээр харьцангуй сул (В.А. Калягин, арга зүй Мюнстерберга)

ХЯБэрхшээлгүй хүүхэдтэй харьцуулахад Анхаарлын багтаамж бага, (В.А.Калягин, арга зүй Шульте-Платонова)

Эрүү хүүхдийн хүртэхүйн онцлог

хөгжим, хэмнэл
хүртэх чадвар
хангалтгүй
төлөвшсөн

хүртэхүйн бүтэн,
сонголттой
тогтворт чанар,

Эрүүл хүүхдийн ой тогтоолтын онцлог

Сонорын ой,
бүтээлчээр тогтоох
чадвар (В.А. Калягин,
С.Я.Рубинштейн, 10 үг
цээжлэх арга зүй)

« нөлөөлөх хүчин
зүйлсийн захын
байдал» илүү тод
илэрнэ
(Б.Д. Карвасарский,
10 үг тогтох арга)

Зэрүү хүүхдийн сэтгэхүйн онцлог

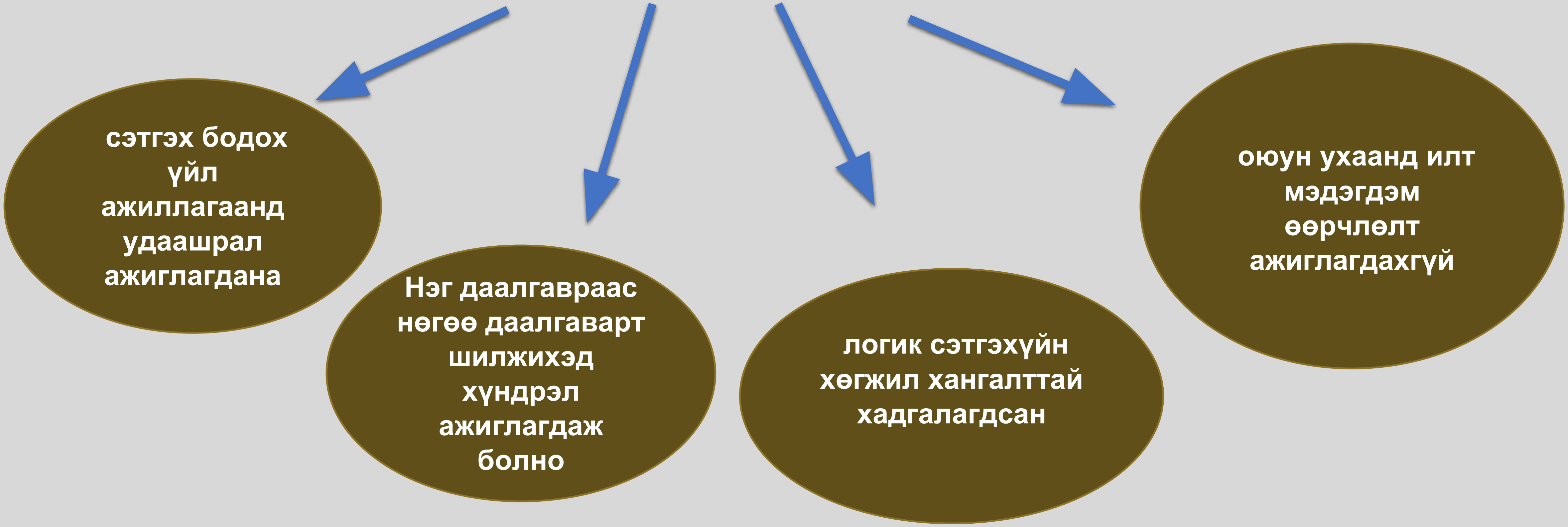

Эрүү хүүхдийн сэтгэхүйн онцлог

Сэтгэн бодох үйл явц эрүүл хүүхдээс мэдэгдэм сэтгэл хөдлөлийн өнгө аястай, эргэлзэх хандлага, сонголт хийхэд мэдэгдэм ялгатай байдаг

Хүртэн хүлээн авсан материалаа бүтэцчлэх чадвар хэвийн нормоос ялгагдахгүй

Хэл ярианы ерөнхий дутуу хөгжилтэй хүүхдийн анхаарлын онцлог

ХЯБэрхшээлгүй хүүхэдтэй харьцуулахад анхаарлын тогтворторжилт хангалттай бус,(Т. Б.Филичева, Г.В. Чиркина)

Анхаарахдаа сул, маш амархан ядардаг (ялангуяа анхаарлын) (Н. Н. Трауготт, С.И. Кайданова, Е.Ф. Соботович)

Зориудын анхаарлын түвшин доогуур, (М.В. Шорохова, методика Р.С. Немова «Запомни и расставь точки» (объём), «Найди и вычеркни» (продуктивность и устойчивость), А. Рея «Переплетённые линии» (концентрация)

Хэл ярианы ерөнхий дутуу хөгжилтэй хүүхдийн хүртэхүйн онцлог

Хараагаар орон зай таних чадвар төлөвшөөгүй, орон зай баримжаалал сул

ХЯБ гүй хүүхэдтэй харьцуулахад авиан хүртэхүй өөрчлөлттэй. хүрэлцэж хүртэхүй сул хөгжсөн,

хүртэхүйн янз бүрийн төрөл сул байгаа нь ажиглагддаг : сонсгол, хараан, орон зайн (Л. И. Белякова)

Хэл ярианы ерөнхий дутуу хөгжилтэй хүүхдийн ой тогтоолын онцлог

Харааны ойн багтаамж бараг ялгагдахгүй (О.О. Косякова) утгачилсан

Утгачилсан тогтоолт механик тогтоолтыг бодоход илүү давамгайлсан, сонсгол хэл ярианы тогтоолт ын түвшин илүү доод түвшинд ХЯБ гүй хүүхэдтэй харьцуулахад.

Үгэн ой тогтоолтын хөгжил хангалтгүй,энэ нь хэл ярины боломжийн хязгаарлагдмал боломжтой холбоотой

түргэн сэргээн санах болон бүтээлчээр утгачилан тогтоох түвшин сул (И.Т. Власенко, Т.И. Дубровина)

Хэл ярианы ерөнхий дутуу хөгжилтэй хүүхдийн сэтгэхүйн онцлог

нарийн нийлмэл хэл яриагаар өгөгдөж буй зааварчилгааг ойлгох, хэрэглэхдээ сул

үзэгдэл юмсын үр дагавар учир шалтгааныг тогтоохдоо хүндрэлтэй

харагдах дүрслэлийн сэтгэхүйн хөгжилд хоцрогдол ажиглагддаг.

нэгдтгэн дүгнэсэн, хийсвэр ухагдахуун эзэмшихдээ хүндрэлтэй .

Авиа авиалбарын дуудлагын дутуу хөгжилтэй хүүхдийн анхаарлын онцлог

Хэвийн нормтой харьцуулбал анхаарал бага зэрэг тогтвортой. Анхаарлын шилжилт доогуур түвшинд, энэ нь их тархины гадрын мэдрэлийн үндсэн процессын хангалттай бус хөдөлгөөнт чанартай холбоотой. (Р.И. Мартынова)

Анхаарлын процесс хурдан ядарна

Насны дундажтай харьцуулбал анхаарлын багтаамж нилээд доогуур

Авиа авиалбарын дуудлагын дутуу хөгжилтэй хүүхдийн хүртэхүйн онцлог

Авиа ба авиалбарыг хүртэхдээ хүндрэлтэй (О. В.Правдина, Т.Б. Филичева), а также слов и фраз (С.М. Валявко и др.)

Авиа авиалбарын дуудлагын дутуу хөгжилтэй хүүхдийн ой тогтоолтын онцлог

Авиа авиалбарын дуудлагын дутуу хөгжилтэй хүүхдийн сэтгэхүйн онцлог

Харагдах дүрслэлийн сэтгэхүйн төрөл давамгайлсны зэрэгцээ хүүхдүүд хийсвэр ухагдахуун, харилцааг ойлгохдоо хүндрэлтэй байж болно .

Сургалтын материалыг хүртэх нь удааширсан байж болно.

Насанд хүрэгчдийн заавар ялангуяа, хоёр, гурав, дөрвөн шаталсан үе шаттай, дэс дараалалтай гүйцэтгэл шаардсан зааварчилгааг тогтоож биелүүлэхдээ хүндрэлтэй тулгарах

Товч тайлбар

- Дээр дурьдсан материалын дээр үндэслэн хэл ярианы бэрхшээлтэй хүүхдүүд тусгай сэтгэл зүйч, согог зүйчийн зүгээс тусламж шаарддаг гэсэн дүгнэлтийг хийж болно.
- Та бүгдийн үзэж байгаагаар дэмжин туслах ажлыг юунаас эхэлбэл сайн гэж үзэж байна вэ?
- Эерэг хандлага төлөвшүүлэх, сэдэлжүүлэхээс эхлээд хэл ярианы бэрхшээлийг засах сургалтыг явуулах
- Хүссэн зан үйлийг төлөвшүүлэхийн тулд өдөөгч өгөх үйл ажиллагаанд хүүхдийн гэр бүл, түүнийг хүрээлж буй чухал хүмүүсийг (*эцэг эх, багш нар, хүмүүжүүлэгч, согог зүйч нар)* энэхүү үйл ажиллагаанд зайлшгүй идэвхтэй оролцуулах
- Хүүхдийг хэрхэн идэвхжүүлж өдөөж өгөх вэ?
    - Хүүхдийг идэвхжүүлж өдөөх талаар бид хэд хэдэн зөвлөмжийг санал болгож байна.

Хүссэн / хүсүүштэй / зан үйлд өдөөж өгөх : нэр томъёо

Бэхлэлт, бататгал - сэтгэл судлалд энэ ухагдахууныг зан үйлийн ямар нэг хэлбэрийг бий болгож, нэмэгдүүлж байгаа цоцроогч гэж нэрлэдэг.

Өдөөгч - хүчтэй түлхэлтийн байдал, хариу болон үйлдэл үүсэхэд хүргэсэн дотоод ба гадаад хүчин зүйлс

Жолоодох - дотоод дээшлэлтийн байдал, энергийн урсгал,

Бэхлэлт ба бэхлэлтийн өдөөгчүүдийн шатлал

1. Магтаал (үгэн ба үйлдлийн).
2. Магтаалыг, дуртай зүйлээ (тоглоом тоглох, телевизор үзэх, аялал хийх г.м.) хийхийг зөвшөөрөх байдалтай нь хослуулах
3. Магтаалыг материаллаг өдөөгчтэй хослуулах

Хүссэн зан үйлд өдөөж өгөх

Өдөөгчийн систем: энэхүү систем хэрхэн ажилладаг вэ?

1. Хүссэн үйлдлээ хийхэд нь өдөөж өгөхийн тулд яаж гүйцэтгэсэн бэ ? гэдгийн дараа ямар нэг аятайхан зүйл өгөх, эсвэл тэр яаж гүйцэтгэсэн бэ? гэдгийн дараа ямар нэг таагүй зүйлийг авах
2. Тааламжгүй үйлдэл хийх өдөөгчийг арилгахын тулд энэ үйлдлийг хийж буй тухайн үед ямар нэг сайхан зүйл хийхийг болиулах, эсвэл хэрэв энэ үйлдлийг хийхэд таагүй зүйл болно гэдгийг мэдрүүлэх

Хэрэв бид ямар нэг үйлдлийг давтахыг хүсвэл (жишээ нь) хүүхдийг дэмжинэ, магтана – шагнана,

Эсрэгээрээ хэрэв ямар нэг зүйлийг буруу хийвэл ямар нэг зүйл хийхийг нь болиулна, хязгаарлана. / дэвтрээ урах, номоо газар шидэх ямар нэг зүйлээс татгалзах / багш түүний хүсч буй дуртай зүйлийг нь болиулна.

- Чухал зүйл нь хүүхдэд шийтгэл болон хязгаарлалтын хийж буй тухай шууд хэлэх,
- Шагнал болон шийтгэлийн талаар хүүхэд маш тодорхой мэдэж байх ёстой. Яаж зөрчих вэ? гэхээсээ өмнө.
- Өөрөөр хэлбэл биеэ сайн авч явбал магтана, хэрэв муу авч явбал хязгаарлалт, шийтгэл / загнах/ ирнэ гэдгийг мэддэг байх ёстой.

Өдөөгчийн систем – үр дүнтэй ажилладаг

Хэрэв:

1. Шагнаж урамшуулах гэж буй зан үйлийн хэлбэр нь яг тодорхой тодорхойлогдсон байх,
2. Хүүхдийн авах гэж буй бэлэг түүний нүдэн дээр үнэ цэнэтэй байх хэрэгтэй.
3. Шагналыг удаалгүй (аль болох түргэн) хүссэн үйлдэл дууссаны дараа өгөх ёстой
4. Өдөөгчийн систем нь ойлгоход хялбар, логик дэс дараалалтай байх ёстой.
5. Дийлэнх системд зан үйлийн нэг болон хоёр хэлбэрт тухай бүртээ нэгэн зэрэг анхаарлаа хандуулдаг
6. Дэс дарааллыг хадгалахын тулд алхам бүрийн гүйцэтгэл дээр ижил хариу үйлдэл үзүүлэх хэрэгтэй.
7. Шагнал нь том бишь байх ёстой, гэхдээ хангалттай их олгогдож байх

Сургуулийн өмнөх насны хүүхдэд зориулсан үлгэрчилсэн өдөөгчид

Үгэн урамшуулал:

- Өвөрмөц магтаал шууд хэлбэрээр:
- Үгнүүд и магтаалын холбоо үгнүүд: «Тийм !», «Сайн !», «Зөв !», «Гайхамшигтай !», «Тэснэ шүү!», «Энэ илүү сайн байна», «Надад таалагдаж байна», «Би чамаар бахархаж байна!», «Баярлалаа!», «Чи онц байна!», «Амжилттай !», «Чи яг аав шигээ!», «Чи яг л Василиса шиг!», «Чи – баатар!», « Чи сургуульд ороход бэлэн болжээ!», « Чи бага хүүхдэд үлгэр жишээ болж байна!», «Сайхан үйлдэл» и т.д.
- Дам магтаал (хэн нэгэнд ямар сайн хүүхэд вэ? гэдэг мэдээлэл өгөх

Сургуулийн өмнөх насны хүүхдэд зориулсан үлгэрчилсэн өдөөгчид

Бие бялдраар үзүүлэх өдөөгчид (эцэг эх багш нарт):

Тэврэх	Дээшээ өргөх
Үнсэх	өөрийгөө тойруулан эргүүлэх
Инээх	*нуруугаар илэх (мөрөөр)*
Дулаан харц	*харайх*
Хацар илэх	Хамраа татах
Нүдээ ирмэх	*гараа барих байршил*

Зөөлөн хүрэх (толгой)

Дохио « Тавын тоо өгнө үү?!», Дохио «хуруу дээшээ »

Сургуулийн өмнөх насны хүүхдэд зориулсан үйлгэрчилсэн өдөөгчид

Материаллаг өдөөгч:

- Тоглоом
- Агаарын бөмбөлөг
- Ном
- Оюун ухааны тоглоом (пазлы и т.п.)
- Хүүхдийн журнал, зурагт ном
- СӨНХ-ийн дуртай хоол (наалт, төмөр мөнгө, смайл)- цэцэрлэгийн ахлах бүлгийн хүүхдэд

СӨНХ-ийн үйлдэл хийхэд зориулсан үлгэрчилсэн өдөөгчид

Өдөөгч – хичээл (идэвхтэй үйлдэл):

- Найз нөхөдтэйгээ чөлөөт тоглоом тоглох
- Хөдөлгөөнт тоглоом
- Үлгэр сонсох
- Хөөсөн бөмбөлөг үлээх и т.д.
- Хөгжмийн хэрэгсэл дээр тоглох, хонх дуугаргах
- Ухаалаг самбар дээр мультфильм үзэх
- Ямар нэг амьтан тэжээх боломж
- Фото зураг авах (зурагчин орох)
- Зочноор явах
- Цэнгэлдэх, амьтны хүрээлэн, цирк, үзэсгэлэн, музей . – «зөвхөн хүүхдийн төлөө »тусгай цаг

СӨНХ-ийн үйлдэл хийхэд зориулсан үлгэрчилсэн өдөөгчид

Урамшуулах

- Свободная игра с друзьями
- Подвижная игра
- Слушание сказок
- Пускание мыльных пузырей и т.д.
- Поиграть на музыкальном инструменте, позвонить в колокольчик
- Просмотр мультфильма на смарт- доске

- Возможность покормить какое-либо животное
- Фотографирование (посещение фотографа)
- Выход в гости
- Посещение парка, зоопарка, цирка, выставки, музея и пр. – специальное время «только для ребенка»

Бага ангийн сурагчдад зориулсан үлгэрчилсэн өдөөгчид

Үгэн урамшуулал :

- Өвөрмөц урамшуулал шууд хэлбэртэй « энэ даалгаварт чи ялагч !», «Чи өнөөдөр сайн сурагч!», «Чи өнөөдөр дуужин шиг л байлаа!», «Чи өндөрт байлаа!», «Би чиний хариултанд гайхсан !»
- Үг хэллэг ашиглах: «за !», «онц!», «сайн!», «гайхалтай хариулт!», «Энэ зөв!», «маш сайн!», «энэ эрчээрээ үргэлжлүүлээрэй!», «яг зөв!», «гайхамшигтай ажил!», «Чи сайн хөдөлж байна!», «Би гайхсан», «Энэ зөв илэрхийлэл!», «чи өөрөө энийг зохиосон уу?», «чи хаана үүнийг сурсан бэ? Ямар сайн болж байна вэ!», « би бол ингэж чадахгүй…», «Намайг сургах уу?», «энийг ил харагдах газар нь тавъя !», «Энэ бүгдээс илүү!» гэх мэт.
- Дам магтаал (хүүхэд хийсэн эсвэл хийгээгүй талаар хэн нэгэнд мэдээлэх).

Бага ангийн сурагчдад зориулсан бие бялдрын өдөөгч

- Тэврэх / чанга
- Гар барих
- Нуруу мөрөнд хүрэх
- Найрсаг харц
- Мушилзах
- Дохио « Тавыг өгөөч !»
- Дохио «Хуруугаа дээш нь !», «OK»

Бага ангийн сурагчдад зорилусан материаллаг өдөөгч

- Тоглоом .
- Унадаг дугуй (тэшүүр, цана, ролик.).
- Гэрийн тэжээмэл амьтан .
- Ном, тоглоом, бэлэглэсэн болон тухайн хүнд зориулсан бичгийн хэрэгсэл
- Сургуулийн бичиг хэрэг .
- Баярын ширээ засах
- Өөрийн өрөө .
- Хувцас (Охидын хувьд- хүүхдийн гоо сайхан, хүүхдийн гоёл).
- Хөгжмийн хэрэгсэл.
- Онлайнд бүтгүүлэх –үйлчилгээ (аудио- номнууд и т.д.).
- Өөрийн телевизор (плейер, гар утас, айпад, компьютер бусад хувьдаа ашиглах хэрэгсэл
- Хүүхдийн банкны карт

Өдөөгч - үйлдэл (идэвхтэй хичээл)

- Найз нөхөдтэйгөө чөлөөлт тоглоом, гол үүрэг гүйцэтгэж буй ангийн хүү тоглохдоо гол дүрийн үүрэг гүйцэтгэнэ,
- Ангиа баярт бэлдэх (кабинет, зал)
- Дуртай нэвтрүүлгээ хөгжим бичлэг сонссонгоо үзэх
- Утас ашиглах, интерактив, хөгжүүлэх тоглоом МЭШ (Московская Электронная Школа)
- Хамаатан садан найз нөхдийнд очих
- Найз нөхдөө дайлах байдлаар баярт урих
- Чөлөөлт цагааг төлөвлөх
- Өөрийн сонголтоор ном унших
- Бие даасан ажлыг хийхийн тулд илүү хүнд вариантад шилжүүлэх,эсвэл илүү тохиромжтой дэвтэр, хичээлийн хэрэгсэл

Өдөөгч - тэмдэглэгээ (тэмдэгт)

- Жетон ба купон
- Дэвтэр дээрх наалт, бичгийн ажлын тамга,
- Тавиур дээрх дарцагтай дамжин орох тэмдэглэгээ
- Олон нийтийн үйл ажиллагаанд оролцох (лейблы, хэлбэр)
- Халаасны мөнгө (түрүүвчтэй)
- Том өрөөнд, хүүхэд өөрийн гэж үзэж буй эд юмсын (ширээ,ор, сейф, түлхүүртэй хайрцаг, жижиг хайрцаг. хамт байршлаа сонгох Выбор места в общей комнате и предметы, которые ребенок может считать своими

Список используемой литературы.

◦ .

- Бремс К. Полное руководство по детской психотерапии. Пер. с англ. – М. Эксмо-пресс. 2002.
- Лешли. Д. Работать с маленькими детьми, поощрять их развитие и решать проблемы. Пер. с англ. – М. Просвещение. 1991.
- Ягодкин Н. Как вдохновить ребенка учиться- М. Эксмо. 2022

СПАСИБО ЗА ВНИМАНИЕ!